

NJË KURORË NOCIONESH FETARE²⁶²

Mr. Qemajl Morina hyn në radhët e atyre studiuesve që e bëjnë punën e tyre pa ndonjë bujë të madhe, pa pompozitetin publicistik që rëndom e shoqëron viteve të fundit nxjerrjen në dritë të ndonjë rezultati në fushën e dijes. Islamologun, profesorin, publicistin, përkthyesin tonë, më shumë se çdo gjë tjetër, në shumësinë e interesimeve e përbashkon përkushtimi i rrallë dhe serioziteti ndaj punës. Ndër kontributet e tij të vyera renditet edhe vepra *Glosar i nocioneve fetare (islame, ortodokse, katolike dhe çifute)*, botim i Fakultetit të Studimeve Islame në Prishtinë, më 2010. Ky glosar përbën një ndër sprovat e para të njëmendta të standardizimit të terminologjisë së gjithëmbarshme fetare ndër ne. Gjithsesi, standardizimi i terminologjisë është një proces dhe nuk mëtohet të jenë ofruar të gjitha përgjigjet me këtë kontribut të vlershëm. Është i padiskutueshëm fakti se viteve të fundit literatura me përmbajtje fetare është më e pranishme se çdo lloj tjetër i botimeve. Jo rrallë vërejmë se si në përdorimin e nocioneve themelore të kësaj fushe ka mosnjohje, një pakujdesi dhe llojllojshmëri edhe brenda të njëjtit botim, madje edhe kur është fjala për të njëjtin autor. Shkruhen gabimisht, ose shkruhen në dy e tri trajta të ndryshme nocionet e tyre themelore, emrat më përfaqësues të feve, të festave fetare, të vendeve të shenjta etj.

Veçori e një glosari, përveç saktësisë së formës standarde të fjalës ose të togfjalëshit terminologjik, është edhe shpjegimi për domethënien e tij, ngase ndodh shpesh në literaturën që botohet në shqip, të përdoret emërtimi i saktë, por në një

262 Mr. Qemajl Morina, **Glosar i nocioneve fetare (islame, ortodokse, katolike dhe çifute)**, botoi Fakulteti i Studimeve Islame, Prishtinë, 2010, f. 240.

kontekst të gabuar, si rezultat i mosnjohjes së domethënies, ose edhe i një njohjeje të përciptë të saj. Përveç dimensionit informativ, gjithsesi, rëndësia e kësaj ndërmarrjeje, sipas autorit, është edhe e karakterit edukativ. Edukata e drejtë fetare është burim i njohjes më të mirë të tjetrit, rrjedhimisht edhe i tolerancës fetare, sikundër thotë teologu zviceran Hans Küng, mendimi i të cilit i ka shërbyer autorit tonë si një moto orientuese në punën e tij. Sigurisht që një shtysë tjetër për t'iu rrekur kësaj pune ka të bëjë edhe me përdorimin e pasaktë të terminologjisë fetare te ne (në botime, në media etj.) ndonjëherë edhe me mosnjohje të koncepteve themelore bartëse të kësaj fushe, pa përjashtuar edhe deformimet e qëllimta e tendencioze në disa shkrime. Ndaj, ky glosar është një ndihmesë e mirë për ata që duan të informohen drejt lidhur me domethënien e nocioneve kryesore fetare, por edhe një pengesë e pakalueshme për ata që synojnë ta shtrembërojnë esencën e tyre.

Nisur nga nevoja për një qasje profesionale, Qemajl Morina i është përveshur punës së vështirë të identifikimit të nocioneve themelore fetare, të shpjegimit të saktë të domethënies së tyre dhe të përfshirjes në një kontekst të përbashkët botimi. Glosari, që do të përfshinte vetëm nocionet e njërës nga fetë e shpallura, të cilat në shkrimet e kësaj natyre përdoren gjithandëj ndër shqiptarët, do të ishte gjithsesi i mangët, prandaj autori ofron material të nocioneve të katër feve: islame, ortodokse, katolike dhe çifute. Në vëllimin me rreth 240 faqe janë trajtuar 1475 fjalë, nocione ose togfjalësha terminologjike, që, ndonëse nuk e shterin tërësinë e nocioneve fetare, janë një bazë e mirë për trajtime edhe më premtuese e më gjithëpërfshirëse në të ardhmen.

Në tërësinë e përmbajtjes së *Glosarit*, vend të veçantë kanë gjetur edhe emrat e përveçëm, me të cilët, apo me trajtat e të cilëve, identifikohen fetë e përfshira në të. Për figurat historike, autori është kujdesur që të ofrojë të dhënat kryesore biografike dhe karakteristika të veprimtarisë së tyre, me çka kontributi i tij merr, në njëfarë dore, edhe një dimension enciklopedik.

Nëse do të shohin bibliografinë për secilën pjesë të këtij glosari, të konceptuar sipas feve, do të bindemi për një punë gjigante, për literaturë prej dhjetëra mijëra faqesh, të cilat këtu vijnë të sintetizuara në trajtë përfundimesh prej një fjalie, ose prej

disa sosh, varësisht nëse bëhet fjalë për një nocion të njohur, apo nocion që më rrallë është ndeshur në shkrimet tona. Zërat e këtij *Glosari* diferencohen në të vegjël dhe të mëdhenj, varësisht nga rëndësia e tyre që kanë në fenë e caktuar.

Glosari i Qemajl Morinës është një përpjekje për ta ndrequr gjendjen e shfytyruar të terminologjisë fetare në fjalorët e hartuar të gjuhës shqipe në periudhën komuniste e nën diktatin ideologjik që shquhej për antifetarizëm, përkatësisht që kishte si pikë nisëse në interpretimin e nocioneve themelore të fesë, pozicionin ateist ndaj tyre. Autori, ndonëse islamolog në fushën e dijes, u qaset drejt dhe paanshëm këtyre deformimeve, pavarësisht nëse kanë të bëjnë me islamin, apo me krishterimin, duke afirmuar disa nga përmirësimet e bëra në botimet e kohëve të fundit të fjalorëve të shqipes. Me bindje të plotë themi se *Glosari* është një kontribut i vyeshëm edhe në pikëpamje të njohjes së drejtë të fesë dhe vlerësimit të rolit të saj në shoqërinë njerëzore.

Glosari i Qemajl Morinës, përveçse i shkruar me profesionalizëm dhe dashuri për materien që e trajton, është edhe një vepër në të cilën del në pah mjeshtëria e përkufizimit të nocioneve. Gjuha e lehtë dhe e rrjedhshme, qartësia e saktësia e shprehjes janë vetëm disa nga vlerat e kësaj vepre. Ndonëse veprat e këtilla janë të tejkohshme, synimi për t'i qortuar disa trajta shprehjesh, që aktualisht ndeshen gjithandej, e ndërlihd drejtpërdrejt punën e autorit me kontekstin tonë të sotëm.

Përfundimisht, themi se kjo vepër e Qemajl Morinës përbën një kontribut të rëndësishëm për zotërimin e duhur e të saktë të terminologjisë fetare, por, gjithashtu, një meritë tjetër është edhe vizioni i tij për të ecur tutje në këtë drejtim. Autori sugjeron që punën e tij prej pionieri ta vijojnë ekipet e përbashkëta të ekspertëve të gjuhës dhe të fesë. Urojmë që kjo punë e mbarë, në të mirë të thellimit të njohurive nga fusha e fesë, të nisë një ditë e më parë, sepse vetëm kështu dija jonë për fenë bëhet më e saktë, ndërsa gjuha shqipe më e pasur.